

SMYRNA / İZMİR KAZILARI KALIP YAPIMI KASELERİ VE KABARTMALI KAPLAR

MOLDMADE BOWLS AND RELIEF WARES FINDINGS FROM SMYRNA / IZMIR EXCAVATIONS

Akın ERSOY*

Özet

Çalışmanın konusunu oluşturan, Smyrna Antik Kenti Kazılarında ele geçen kalıp yapımı kaseler, kalıp parçaları ve kabartmalı kapalı kap parçaları Geç Hellenistik Döneme tarihlenmektedir (İ.Ö. 2.-1. yüzyıl). Bu yüzyıllar Smyrna'nın Geç Hellenistik ve Erken İmparatorluk dönemine ait mimari ve sikke gibi çeşitli arkeolojik buluntularıyla da desteklenmektedir. Söz konusu seramik buluntuların üretim yerleriyle ilgili henüz net bir sonuca ulaşılmamış olsa da, üretime dair bazı güçlü işaretlerin varlığı, konuyla ilgili araştırmalarımıza ışık tutmaktadır. Smyrna gibi önemli bir ticaret limanının art bölgesinin zenginliği ve üretim ilişkileri düşünüldüğünde gerek kendi ihtiyacını gerekse bir ihraç kalemi olarak seramik üretiminde komşu kentlerden eksik kalmayacağı da açıktır.

Anahtar Sözcükler: Smyrna, kazı, kalıp yapımı kaseler, hellenistik, üretim.

Abstract

Moldmade bowls, mold and relief ware fragments found during Smyrna Excavations are dated to Late Hellenistic Period (2.-1. century B.C.). This period in Smyrna is also represented by other finds such as architectural fragments and coins dated to Late Hellenistic and Early Imperial Periods. While we do not yet have conclusive evidence for the place of production of these ceramics, presence of some strong evidences on their productions, enlighten our research on the subject. It is clear that Smyrna, an important trade city, must have produced ceramics for both local use and as an export product, just like her neighbour cities, taking into account the richness and productivity of her hinterland.

Keywords: Smyrna, excavation, moldmade bowls, hellenistic, production.

* Yrd. Doç. Dr. Akın Ersoy, Smyrna Antik Kenti Kazı Başkanı, D.E.Ü Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü-Tınaztepe Yerleşkesi Buca/İzmir. e-posta: akin.ersoy@deu.edu.tr

Giriş

Smyrna Antik Kenti Kazılarında 2007 ve 2014 yılları arasında ele geçen kalıp yapımı kaseler, kalıp parçaları, kabartmalı kapalı kap ve kase örnekleri bu çalışma konusu içerisinde değerlendirilmiştir. Ele geçen örnekler sayıca çok olmadığı gibi bu parçaların büyük bir bölümü Basmane/Altınpark ve Agora sektöründen ele geçmiştir. (Çize.1) Toplamda 41 adet parçadan oluşan parçaların 39 adedine katalog içerisinde detaylı olarak yer verilmiştir.

Kalıp Yapımı Kaseler

Hellenistik dönemin en belirgin kap formu olan kalıp yapımı kaselerin, kulbu ve kaidesi yoktur. Yarı küresel bir profile sahip olan bu kaselerin hemen hemen bütün gövdesi kalıpla yapılmış kabartma figür ve bitkisel dekorlardan oluşmaktadır. Kalıp yapımı kaseler metal kaplardan esinlenerek ortaya çıkmıştır (Thompson 1934: 430). Metal kaplara karşı artan beğeni çağdaş pişmiş toprak üretimlerin tekniğini ve artistik değerini etkilemiş, bu biçimde kaseler kantharos formunun işlevini üstlenmiştir (Gürler 1994: 36-37).

bu tarihin, İ.Ö. 240- 220 arası olduğunu belirtmektedir (Rotroff 1982: 11). Yunan terracotta endüstrisi içindeki megara kaselerin başlangıçta Mısır etkisi gösterdiği, özellikle Alexandria sanatının etkisiyle üretilen yunan kaseleri içinde, bu etkilerin fazlaca hissedildiği ve görüldüğü tespit edilmiştir (Thompson 1934: 455). Nitekim Nil deltasındaki Toukh-el Qarmous'da bulunan bir gümüş yarımküresel kase, Atina Milli Müzesi'nde bulunan çok erken tipte bir seramik kalıp yapımı kase ile büyük benzerlik göstermektedir (Rotroff 1982: 6). Aynı şekilde Ithaka'dan bir gümüş kap da birbirini izleyen akanthus (kenger) yaprakları ve ucu sivri lotus taç yapraklarından oluşan dekorasyonu kalıp yapımı kaseler ile paralellik göstermektedir (Rotroff 1982: 6).

Kalıp yapımı kaselerde Attika ve Delos olmak üzere başlıca iki tip form yaygın olarak bulunmaktadır. Attika kaseleri derin ve dudakları dışarıya doğru hafifçe genişlerken, Delos tipi daha sığdır ve içe meyilli dudağa sahiptir (Gürler 1994: 39). Delos tipi Ionia bölgesinde birçok kentte üretilmiştir (Gürler 1994: 39). Pergamon, Kyme ve Myrina gibi Kuzey Ionia ve Aiolis kentleri daha farklı bir form tipi geliştirmişlerdir (Gürler 1994: 39). Arkeolojik veriler kalıp yapımı kaselerin Anadolu'da

	SMYRNA/İZMİR ANTİK KENTİ KAZILARI KALIP YAPIMI KASELER ve RÖLYEFLİ KAP PARÇALARININ DAĞILIMI					
	AGORA MEVKİ				BASMANE MEVKİ	
	Avlu-1	Bazilika	Mozaikli Yapı	Bouleuterion	Altınpark	Şifa
Ağız+çerçeve	2			1	12	
Ağız+çerçeve+ gövde	2			2	2	1
Gövde parçası	3			1	8	
Kalıp		3				
Rölyefli kapalı kap parçası	3					
Rölyefli kase			1			
Toplam	10	3	1	4	22	1

Çizelge-1 Smyrna/İzmir antik kent kazıları, kalıp yapımı kaseler ve rölyefli kap parçalarının dağılımı / Smyrna/İzmir antique city excavations, distribution of the moldmade bowls and relief wares.

Kronoloji ve repertuar ile ilgili temel çalışmanın Courby¹ tarafından yapıldığı, 1922'de karşılaştırmalı olarak hazırladığı çalışmasında Atina Agorası buluntularını belli adlar altında toplayıp gruplandığı bilinmektedir (Thompson 1934: 455).

Kalıp yapımı kaselerin ortaya çıkışı, gelişimi ve kronolojisi üzerine çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Thompson, bu kaselerin Atina'da ilk defa İ.Ö. 3. yüzyılın birinci çeyreğinde üretilmeye başlamış olduğunu ifade ederken (Thompson 1934: 457), konuyla ilgili son derece önemli çalışmalara sahip olan Rotroff²,

¹ COURBY, Fernand, 1922. Les Vases Grecs a Reliefs, BEFAR, Fasc.125, Paris 1922.

² Kalıp Yapımı Kaselerin güncel verilerle değerlendirilmesine ilişkin olarak ayrıca bkz., Rotroff, Susan, 2006. "The Introduction of the Moldmade Bowl Revisited: Tracking a Hellenistic

İ.Ö 3. yüzyılın sonuna kadar üretildiğini göstermektedir (Rotroff 2003:92).

Kalıp yapımı kaselerin sınıflandırılması dekorasyona ve dekorasyonu oluşturan damgalara göre yapılmıştır. Ancak damgaların farklı atölyelerde taklit edilmeleri ve bir stilden diğerine geçişin kesin olmaması kesin tarihlenmeyi engelleyebilecek bir problemi ortaya koymaktadır (Gürler 1994: 9). Laumonier, büyük atölyelerin motiflerinin sistematik olarak kopya edildiğini, motiflerin dağınıklığını ve birbiri üstüne bindiğini, ayrıca atölyede çalışan kalıpcı ve damgacıların, bir atölyede sürekli kalmadıklarını, farklı atölyelere gittiklerini ifade etmektedir (Laumonier 1977: 5).

	TİP		AĞIZ ÇAPI ÖLÇÜLERİ						
	ATTİKA	DELOS	10+	11+	12+	13+	14+	15+	16+
AGORA	5	2	1	1		2		2	1
ALTINPARK	2	12	1	2	4	2	3	1	1
ŞİFA		1	1						

Çizelge-2 Çizelge 2. Smyrna/İzmir antik kent kazıları, kalıp yapımı kaselerin ve rölyefli kap parçalarının tip ve ölçüleri/ Smyrna/İzmir antique city excavations, types and measurements about the moldmade bowls and relief wares.

Smyrna Kalıp Yapımı Kaselerinin Özellikleri

Form, ölçü, hamur-firnis: Ele geçen örneklerin tamamına yakını ağız çerçeve bölümü oluşmakta olduğundan form ve tipolojiyi net olarak saptamak mümkün değildir. Ancak mevcut korunan parçaların profillerinden yola çıkarak yapılan saptamada 15 adet parçanın Delos tipi, 7 adet parçanın Attika tipi özellikler taşıdığı görülmüştür. Geri kalan 11 adet parça gövdeye ait çeşitli parçalardan oluştuğundan ağız tipine göre bir sınıflandırma yapmak mümkün olamamıştır (Çize.2).

Hamur ve firnis özelliklerine bakıldığında ağırlıklı olarak kırmızımsı sarı ve/veya turuncumsu renkte hamur, siyah kırmızı alacalı, siyah kahverengi alacalı ve iki örnek üzerinde hem hamur hem firnis koyu gri ve gri olmak üzere (Lev.1-11 - Lev.4-31) iki tiptedir.

Ağız çapı ölçüleri, 10, 11, 12, 13 cm. civarı ve en geniş 16.6 cm. (Lev.2-19 Attika tipi olduğu düşünülen örnek) olarak değişiklik göstermektedir. Korunan yükseklikler ortalama 2.5- 3 cm. aralığında değişirken, en yüksek örnek 8.7 cm. ile (Lev.2-21)'de yer alan örnektir.

Avlu 1 sondajlarından ele geçen ve Lev.3- 25, 27, 28 numaralı parçalar ile Lev.4-26 numaralı parça gri metalik parlaklı fiirnisleriyle diğer örneklerden bariz olarak farklılık göstermektedirler. Bu tip örneklerin metal kapların etkisinde kalarak yüzeylerinde metalik bir etki verilmeye çalışılmış olduğu düşünülmektedir (Meriç 2003: 51-53). Benzer örnekler Metropolis'te (Meriç 2003: 151) İ.Ö. 2. yüzyıl, Ephesos'ta (Gassner 1997: taf.86, 267-268) İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.

Bezeme: Değerlendirilen parçalar üzerinde (Lev.5) çerçeve ya da kenar olarak adlandırılan bölüm üzerinde görülen bezeme dekoru, lesbos kymationu (3), gioş motifi (1), yapraklardan oluşan çiçek veya rozet dizisi (5), geometrik desen (1), meander (1) ion kymationu ve makara- inci dizisi (3) nokta bezeme dizisi (1) tomurcuk biçiminde bezeme (3) rüzgar gülü biçiminde bezeme (1) şeklindedir.

Gövde parçaları üzerinde görülen bezeme ise (Lev.4), uzun taç yapraklar üzerinde kuş, yaprak ve gırlant üzerinde kuş, ucu kalp yaprakla biten ve üç kabartma nokta ile tamamlanmış sarmaşık dalları, akantus yaprakları arasında eros ve mask figürleri, kadın - erkek ve hayvan figürlerinin yer aldığı çeşitli sahne bezemeleri, lotus ve palmet gibi yapraklardan oluşmuş bezemelere ait parçalar biçimindedir.

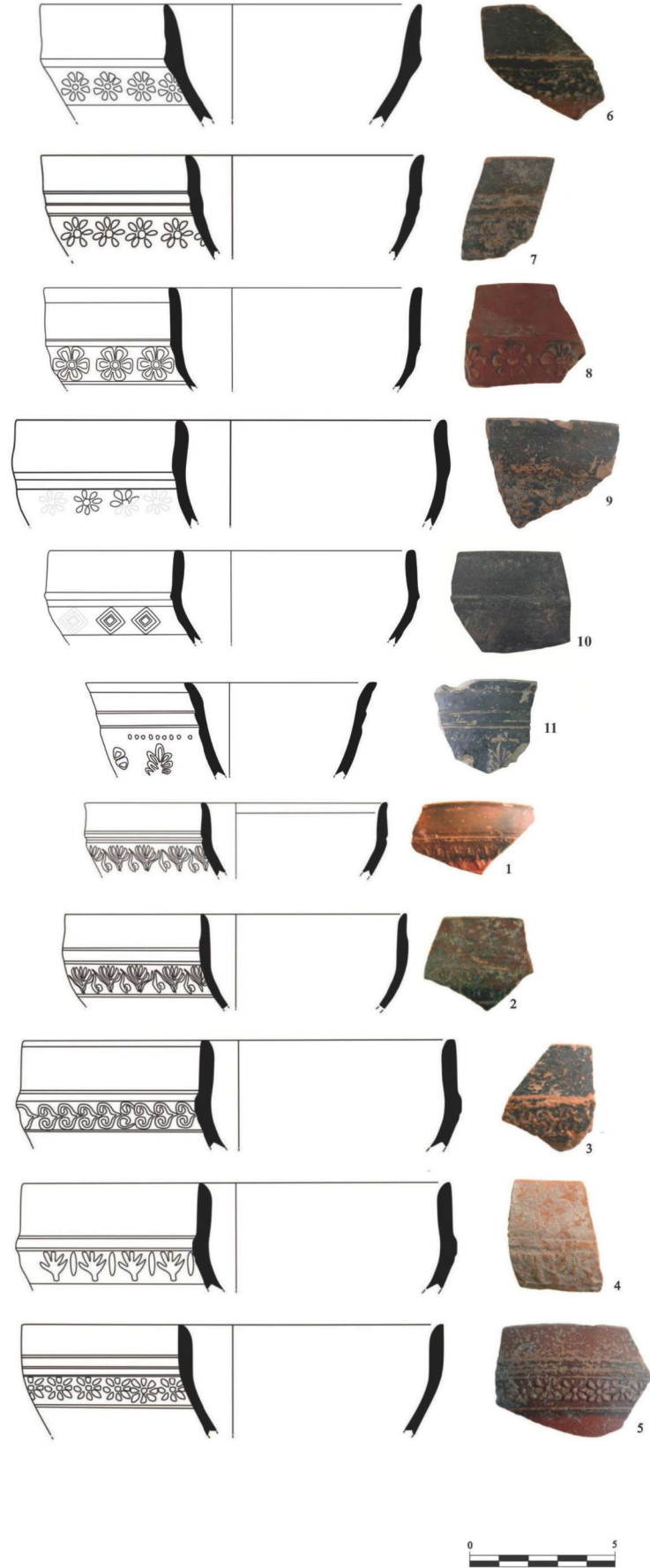
Küçük Yaprak Dekorlu Kaseler

Lev.2-12 ve Lev.4- 30 ve 41'de yer alan bu parçalar üzerindeki dekorasyon, birbiri üzerine katlanarak yapılmış küçük yapraklardan oluşmaktadır. Bu tip örneklerin kalıp yapımı kaselerin erken grubuna ait olduğu bilinmektedir (Gürler 1994: 42).

Yamaç Evler 1 (Lang-Auinger 1996: 39-40, taf. 2, A/1,50-51, taf.13, C/11-55) ve 2'de paralelleri olan Lesbos kymationlu ve gioş motifli çerçeveler, çam kozalağı ve küçük yaprak dekorlu örnekler (Krinzinger 2010: taf.118, A-K 10-14, taf.119, A-K 81-82-89) erken kaselere aittir. Yamaç Evler 2'deki buluntu tabakası İÖ 170-130'a tarihlendirilmiştir (Krinzinger 2010: 172-173).

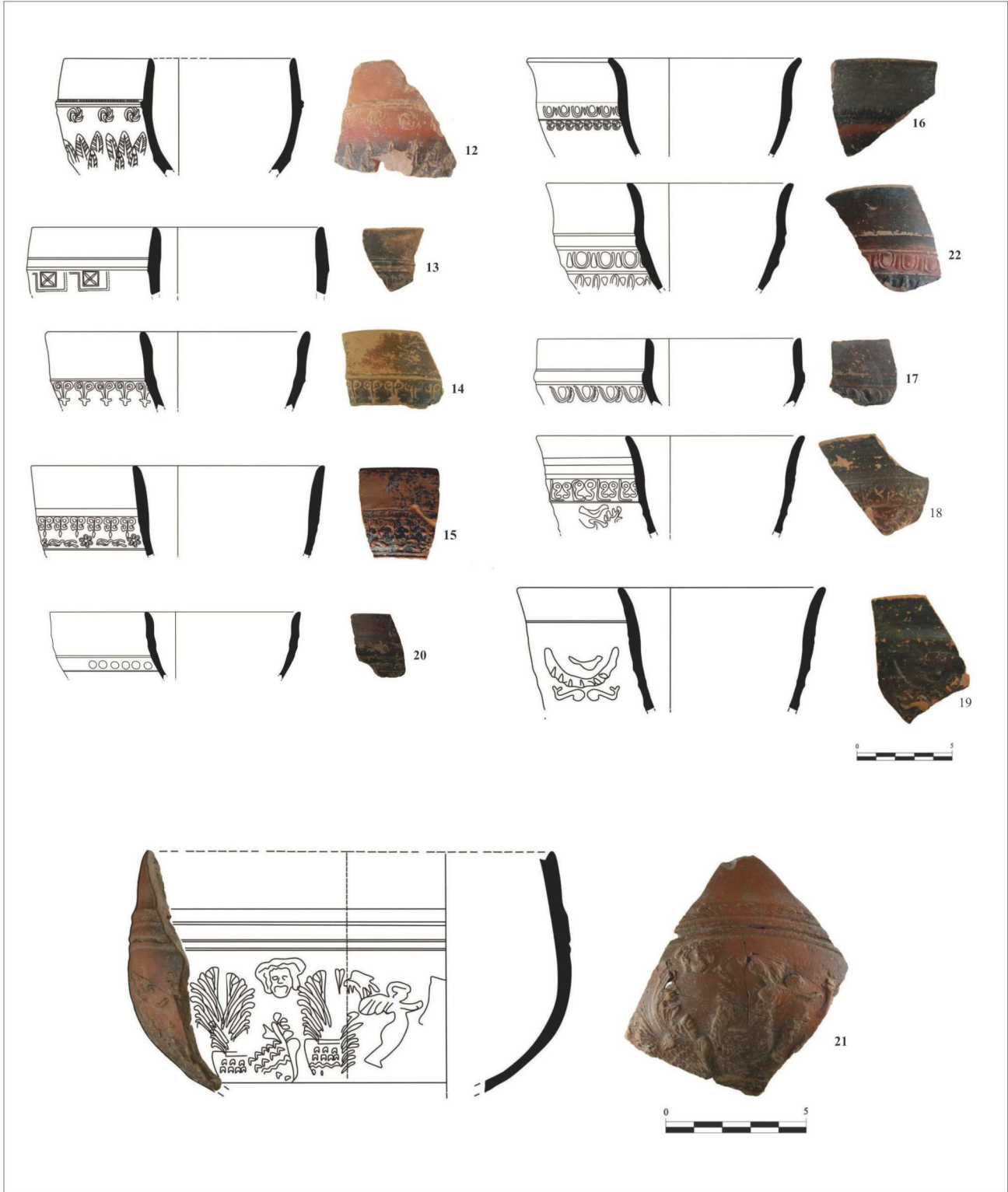
Bitkisel Dekorlu Kaseler

Bitkisel dekorlu kase grubu kalıp yapımı kaselerin erken örneklerindedir. Anadolu merkezlerinde üretimine başlanması ile ilgili kesin tarih yoktur. Bu tip dekorasyona sahip eserler Ephesos ve Kyme'de en erken İ.Ö. 200'e, Pergamon'da İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci çeyreğine, Labraunda'da İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenir (Gürler 1994: 44-45). Bitkisel dekorlu ve figürlü kaselerden hangisinin daha önce ortaya çıktığı konusunda tartışma devam etmektedir. Rotroff'a göre bitkisel dekorlu kase üretimi İ.Ö. 3. yüzyılın son çeyreğinde başlamış, bazı üretimler doğrudan metal kaselerden kopya alınarak yapılmıştır (Rotroff 1982: 18). Thompson, bu kaselerin, İ.Ö. 3. yüzyılın yarısından, İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci çeyreğine kadar popüler olduklarını belirtmektedir (Thompson 1934: 457).

Levha 1 - Kalıp yapımı kase parçaları / Pieces of moldmade bowl.

SMYRNA/İZMİR KAZILARI KALIP YAPIMI KASELERİ VE KABARTMALI KAPLAR

Levha 2 - Kalıp yapımı kase parçaları / Pieces of moldmade bowl.

Batı Anadolu'da bitkisel dekorlu kaselere ait bilinen en eski örnekler Metropolis kentinde ortaya çıkmıştır. Buradaki bitkisel dekorlu kalıp yapımı kaseler İ.Ö. 3. yüzyılın ikinci çeyreğinde ortaya çıkmış, İ.Ö. 1. yüzyılın içlerine kadar kullanılmıştır (Gürler 1994: 45).

Smyrna Antik Kenti Kazılarında bulunan Lev.1-11, Lev.4-23, 24, 29, 31, 33 ve 40 numaralı parçalar bu gruba ait örneklerden oluşmaktadır.

Figürlü Kaseler

Bu tür kaselerin formlarında insan ve hayvan figürleri ana dekoru oluşturmaktadır (Rotroff 1982:19). Figürlü kaselerin üretiminin çam kozalağı dekorlu, küçük yaprak dekorlu ve bitkisel dekorlu kaselerle beraber başladığı bilinmektedir.

Üretimin İ.Ö. 150'de uzun taç yapraklı kaselerin ortaya çıkmasına kadar sürdüğü, daha sonra azalarak devam

ettiği düşünülmektedir (Gürler 1994: 49). Rotroff, figürlü kaselerin İ.Ö. 3. yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıktığını ve İ.Ö. 2. yüzyıl sonlarına kadar üretimlerine devam edildiğini ifade etmektedir (Rotroff 1982: 19). Edwards, Korinth'te kalıp yapımı kaselerin üretim periyodunda yoğun olarak figürlü kaselerin varlığının görüldüğünü, Atina'da ise uzun taç yapraklı dekorluların üretime başlamasından sonra figürlü kaselerin popülaritesinin azalmaya başladığını belirtmektedir. (Edwards 1981: 196).

Bitkisel dekorlu kaselerde olduğu gibi, figürlü kaselerde de, Batı Anadolu'da bilinen örnekler Metropolis kentindedir (Gürler1994:62).

Gri Metalik Firnisli Parçalar

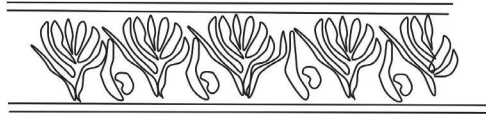
Çalışma içerisinde değerlendirilen parçalar arasında Lev.3- 25, 27 ve 28 numaralı parçalar olasılıkla amphora, testi, kantharos veya sürahi formuna ait omuz ve

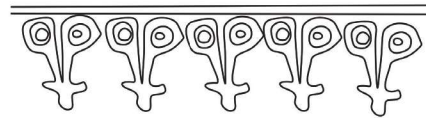
Levha 3 - Kabartmalı kap parçaları / Pieces of relief ware.

Levha 4 - Figürlü ve bitkisel bezemeli gövde parçaları / Pieces of body decorated with figure and floral.

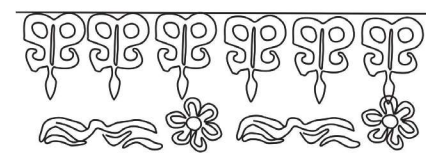
Lesbos kymationu

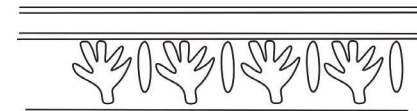
Tomurcuk bezemesi Tip 1

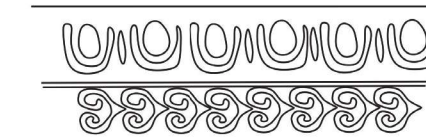
Gioş bezemesi

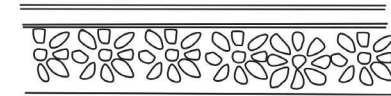
Tomurcuk bezemesi Tip 2 (altta 6 yapraklı rozet)

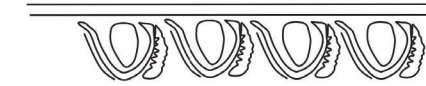
5 yapraklı çiçek bezemesi

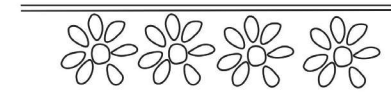
İon kymationu Tip 1 (altta Gioş bezemesi)

Rozet bezemesi (8 yapraklı, yıldız biçimli) Tip 1

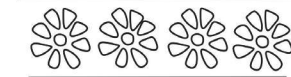
İon kymationu Tip 2

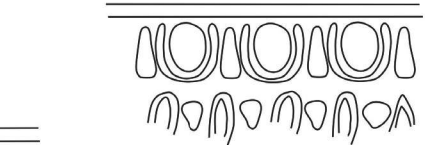
Rozet bezemesi (7 yapraklı) Tip 2

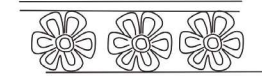
İç içe geçmiş karelerden oluşan geometrik desen

Rozet bezemesi (8 yapraklı, yuvarlak biçimde) Tip 3

İon kymationu Tip 3

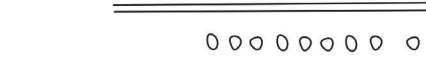
Rozet bezemesi (6 yapraklı, yuvarlak biçimde) Tip 4

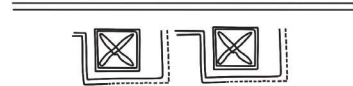
Kabartma nokta bezemesi Tip 1

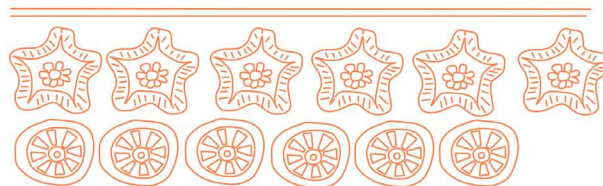
Rüzgar gülü bezemesi

Kabartma nokta bezemesi Tip 2 (altta palmet ve rozet ile)

Meander bezemesi

KALIP BEZEME-2

Üstte 5 yapraklı yıldız şeklinde çiçek bezemesi, alt sırada çift halka içinde 8 köşegen yapraklı rozet bezemesi ve iç içe geçmiş halkalardan oluşan spiral bezeme.

KALIP BEZEME-1

Çift spiral bezeme

gövde parçalarıdır³. Bunlar gri metalik parlıtlı firnis ile kaplanmışlardır. Benzer parçalar Ephesos (Gassner 1997: taf. 86-268)⁴, Sardis (Rotroff 2003: pl.108, 619-620) ve Pergamon (Hübner 1993: taf.38, V 184a.3) buluntuları arasında da yer almaktadır. Rotroff bu örneklerin Sardis üretimi olduklarını ancak farklı figür ve bezemeli paralel örneklerin Pergamon'da da ele geçtiğini belirtmektedir (Rotroff 2003: 143).

Lev.3- 25 ve 27 numaralı parçaların üzerinde sağ ayağın dizden kırmış ve geriye atmış pozisyonda bir genç kız figürü sağ eliyle yukarıya yuvarlak bir obje sunmaktadır. Bunun hemen arkasında bir erkek figürü yer almaktadır. Benzer figürlerden oluşan bir kalıp parçası Argos'ta ele geçmiş ve Siebert tarafından kupa ya da madalya sunan bir genç kız, Poseidon ve Amymone⁵ olarak yorumlanmıştır (Siebert 1978: 352, pl.24, M 27). 27 numaralı parçanın alt frizinde yer alan loutrophoros ve amphoriskos⁶ kabartmalarının benzerleri pek çok merkezde ele geçmiş örnekler üzerinde yer almaktadır⁷ (5).

Lev.4- 26 numaralı kase parçası üzerinde koşan hayvan –olasılıkla köpek- figürleri⁸ ve uçan kuşlar alt frizde tomurcuk bezeme dizisi yer almaktadır. Korinth'te (Romano 1994: pl.15-9) ele geçen bir kase İÖ 146-44 periyodu içinde değerlendirilirken, Tarsus buluntuları arasında yer alan benzer küçük bir parça (Goldman 1950: 131-B) Geç Hellenistik döneme tarihlendirilmektedir.

Kalıplar

Kalıp olarak ele geçen 3 parça, Agora-Bazilika kazı çalışmalarından ele geçmiş örneklerdir. Bunlardan ilki Şekil.1'de görüldüğü üzere çift spiral bezeme dekoruna sahip bir ağız parçasıdır. Benzer örneklerini Ephesos (Rogl 2014. fig.13-14), Metropolis (Gürler 1994: çiz.34-119) gibi kentlerde gördüğümüz parça İ.Ö. 1. yüzyıla tarihlenmektedir.

Şekil.2'de yer alan ve çizimle tamamlanan kalıp parçalarından ilki (A-2004) Bazilika'da 2004 yılında

³ Benzer örnekler için bkz., Rogl 2014: fig.15-c, Goldman 1950: 152-655, Schäfer 1968: abb.14, 1-2, Sezgin 2013: 101, Resim.5.

⁴ Tek kulplu, kapalı kabin ağız ve omuz parçası Smyrna Agorası örneğinde olduğu gibi dik ve keskin dönüşlü omuz parçası üzerinde ion kymationu bezemelidir. Bu ve benzeri parçalar Ephesos'da az sayıda ele geçmiş olup İ.Ö. 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilmiştir.

⁵ Danaos'un elli kızından biri. Poseidon-Amymone mitosu için bkz.; Erhat 2000: 36.

⁶ Ünlü 2009: 21. İzmir Arkeoloji Müzesine müsadere yolu ile getirilmiş 14953 Envanter numaralı megara baskı kalıbı ile aynıdır.

⁷ Rotroff 2003:110. Bkz., 433 altında yer alan referanslar.

⁸ Ünlü 2009: 21. İzmir Arkeoloji Müzesine müsadere yolu ile getirilmiş 14957 Envanter numaralı megara baskı kalıbı ile benzer özellikler göstermektedir.

N-17 plankaresinde gerçekleştirilen kazılardan ele geçmiştir. Beş kenarlı çiçek dizisinin hemen altında, daire içinde sekiz yapraklı rozet bezemesi ve taban da boğa başı kabartması ile olasılıkla aslana ait bir ağız ve ayağın bir bölümü görülebilmektedir.

2014 yılında Bazilikanın D2/E2/F2-30 plankarelerinde yapılan düzenleme ve tefsiye çalışmalarında aynı kalıbın diğer bir parçası (B-2014) ele geçmiştir. Parçanın bu bölümü üzerinde benzer bezeme dekoruna ek olarak aslan olabileceğini düşündüğümüz figürün kuyruk ve arka ayakları görülmekte olup, bu sahnenin sıkça karşılaşılan aslan-boğa mücadelesinin sergilendiği bir kompozisyona⁹ ait olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Hafif içe çekik ağızlı, düz tabanlı ve kalın cidarlı (parça kesitli) forma sahip olan kalıp parçasının üzerinde, yıldız biçiminde beş kenarlı çiçek dizisi, alt sırada çift daire içinde 8 köşegen yapraklı rozet dizisi yer almaktadır. Figürlü sahnedeki geriye kalan boşluklar spiral motiflerle doldurulmuş olmalıdır.

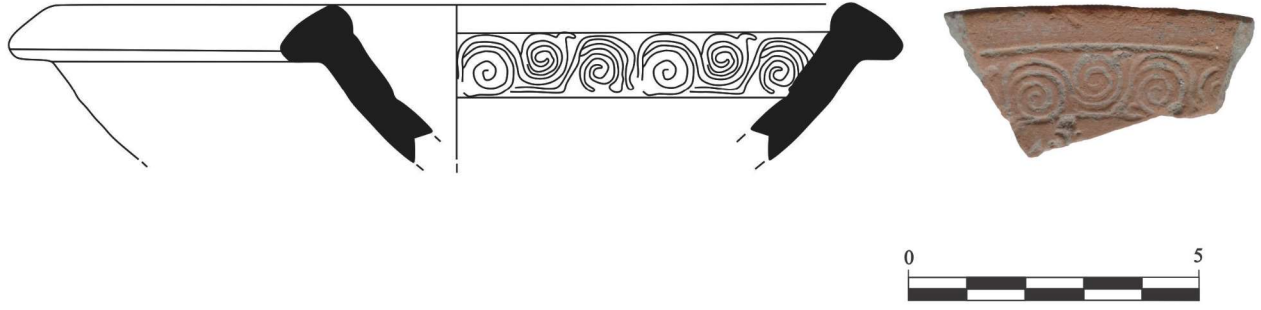
Benzer figürlerin yer aldığı kalıp parçaları (gövde) Sardis'te de bulunmuş, doku, kil ve firnis özelliklerine göre 4 gruba ayrılmış olan kalıplar içinde bu örnek 1. gruba (5YR 7/6 dan 5 YR 6/4) dahil edilmiştir (Rotroff and Oliver 2003: pl.68-404). Bu açıdan bakıldığında Sardis buluntuları ile Smyrna kalıp parçaları doku ve kil anlamında oldukça benzemektedir.

Kybele-Attis Kabartmalı Madalyon Parçası

Mozaikli Yapı kazı çalışmaları sırasında ele geçen merkezi madalyonlu kase parçası, üzerinde yer alan kabartma ile dikkat çekmektedir (Şekil.3). Kalıp yapımı kaselerin yanı sıra, popüler içki kapları olarak kullanılan yarıküresel çark yapımı kaseler Hellenistik dönem boyunca kullanılmıştır (Rotroff and Oliver 2003: 166). Bu kapların sıklıkla iç kısımlarında taban merkezinde resim ya da kabartma olarak baş veya büstlerin dekore edildiği görülmektedir. Rotroff, bu kapların orijinalinin phiale formu olabileceğini, İ.Ö. Erken 3. yüzyılda modası geçen bu kapların, amblem ya da madalyon olarak adlandırdığımız kısmının daha sonra yarıküresel ve konik kaselerin taban merkezinde uygulamasının devam ettiğini belirtmektedir (Rotroff and Oliver 2003: 167).

Kase parçası üzerinde etrafı çelenkle çevrelenmiş madalyonun bir bölümünde saçları ortadan ikiye ayrılarak toplanmış, yüksek tacıyla Kybele ve genellikle tepesi öne

⁹ Oldukça uzun bir tarihi geçmişe sahip olan aslan-boğa tasvirlerinin, çeşitli kültürlerde dönemler boyunca kullanıldığı bilinmektedir. Taş eserlerden sikkelere, seramikten kemik eserlere kadar pek çok malzeme üzerinde uygulanmıştır. Bu konu da ayrıntılı bilgi için bkz. Yıldırım 2003: 43, 2: 1-18.

Şekil 1 - Spiral bezemeli kalıp parçası. / Pieces of mold with spiral decoration.

Şekil 2 - Figürlü ve bitkisel bezemeli kalıp parçaları. / Pieces of mold with figure and floral decoration.

kıvrımlı koni biçimli Frig başlığı/şapkası¹⁰ ile Attis yan yana tasvir edilmiştir¹¹. Yunan dünyasındaki varlığına İ.Ö.4 yüzyıl ve sonrasında rastlanan Attis'in (Roller 1991: 143), kabartmalar ve pişmiş toprak heykelticikler halindeki betimleri bir yüzyıl içinde yaygınlaşarak Atina, Sicilya, Amphipolis, Olynthos, Delos ve başka bölgelerde bulunan örneklerden öğrendiğimize göre, Yunan dünyasının her yerine yayılmıştır (Roller 2004: 182). Frigya'da ise Roma dönemi öncesinde Attis adlı bir tanrıya tapınıldığını düşündürecek hiçbir kanıt yoktur (Roller 2004: 237).

Madalyon üzerindeki Kybele tasvirinin, Metropolis'te ele geçen pişmiş toprak figürinler arasında yer alan Kybele tasvirleri ile stilistik açıdan benzerlikleri söz konusudur (Ekin Meriç 2013: lev.103-104). Ortadan ikiye ayrılarak yanlara doğru dalgalı biçimde işlenen saçlar, üçgen bir alın formu ortaya çıkarmıştır. Polos veya tacı üzerinde işlenmiş küçük detaylar yer almaktadır. Dolgun yüz ve etli dudak biçimi yüzde fark edilebilen detaylardır. Tanrıça, hafif sağa dönük olarak tasvir edilmiştir. Attis tasviri ise, üzerinde sağ omuzda toplanmış olasılıkla bir tunikle birlikte Frig şapkası giymektedir ki; Vergilius ve İuvenalis'ten edindiğimiz bilgiye göre bu şapka Frigya kökenlidir. Kabartmalarda ve sikkeler üzerinde kent surlarından bir taç giymiş olarak canlandırılan Kybele'nin yanında çoğu zaman genç bir erkek tanrı tasviri yer almıştır. İnanışa göre bu kişi, hem oğlu hem sevgilisi olan Agdistis, Atis, Attis ya da Adonis adlarıyla anılmıştır (Cadoux 1938: 27).

Kökene 2 bin ve öncesine giden hemen hemen tüm kentlerde Ana Tanrıça inancı sonraki bin yıllarda Kybele, Artemis ve Meter'e dönüşerek önemli bir yere sahip olmuştur. Bu çerçevede Smyrna'da Kybele tapımına ilişkin epigrafik ve arkeolojik belgelere sahiptir. Nitekim tiyatronun üst yamacında bir Ana Tanrıça tapımına işaret eden mağara ve bu mağaranın iki tarafında adak stellerinin yerleştirildiği nişler halen görülebilmektedir. Günümüze ulaşmış yazıtlardan¹² kentte saygı gördüğü anlaşılan Kybele ve Tykhe için Smyrnalıların bu kültlere ilişkin tapınak inşası için katkıda buldukları bilinmektedir (Aytaçlar 2006: 119-121).

Mozaikli Yapı'da ele geçen bu parça, Mozaikli Yapı ve Bouleuterion parsellerindeki Roma dönemi yapılaşmaları

¹⁰ Roller 1994: 250, 251. "Frig şapkası" olarak adlandırılan bu şapka, İ.Ö. 7 yüzyılda bir Pithos üzerinde İskitli bir okçu üzerinde görülmektedir. İ.Ö. 6. yüzyıldaki Yunan vazoları üzerinde de aynı şapkanın okçular üzerinde giyildiğini gösteren birkaç tasvir bulunmaktadır. Uzun kollu bir tunik ile kullanılan şapkanın Oriental karakterde bir kostüm olarak İ.Ö. 6. yüzyılda Lakonian kapları üzerinde de tasvirleri bulunmaktadır. İ.Ö. 5. ve 4. yüzyıllarda Attik kırmızı figürlü vazolar üzerindeki Pers tasvirlerinde ve özellikle Amazonların tasvirlerinde yaygın bir şekilde kullanıldığını gösteren tasvirler mevcuttur. Roller'a göre Yunanlı yazarlar *Frig şapkası* tanımını asla kullanmamışlar, ama Romalılar için bu şapkanın menşei Frigler'e aitti.

¹¹ Kybele-Attis söylenceleri hakkında kapsamlı bilgi için bkz. Roller 2004: 231-254.

¹² Petzl 1987: s. 246-247, (Teil II,1, 743-744).

sırasında üste taşınarak bir anlamda Mozaikli Yapı'ya ait bir buluntu olarak ortaya çıkmış görünmektedir. Hellenistik dönemde nereye ait olabileceğine dair yanıtlar, Roma dönemi Bouleuterionu altındaki Geç Hellenistik buluntuların araştırılmasından sonra kesinlik kazanacaktır. Ancak, gerek Cadoux'un aktardığı bilgiler¹³, gerek benzer buluntularla yapılan karşılaştırmalar (Grubinger et al. 2012: 577, Kat.10.12) parçanın yaklaşık tarihinin İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısı olduğuna işaret etmektedir.

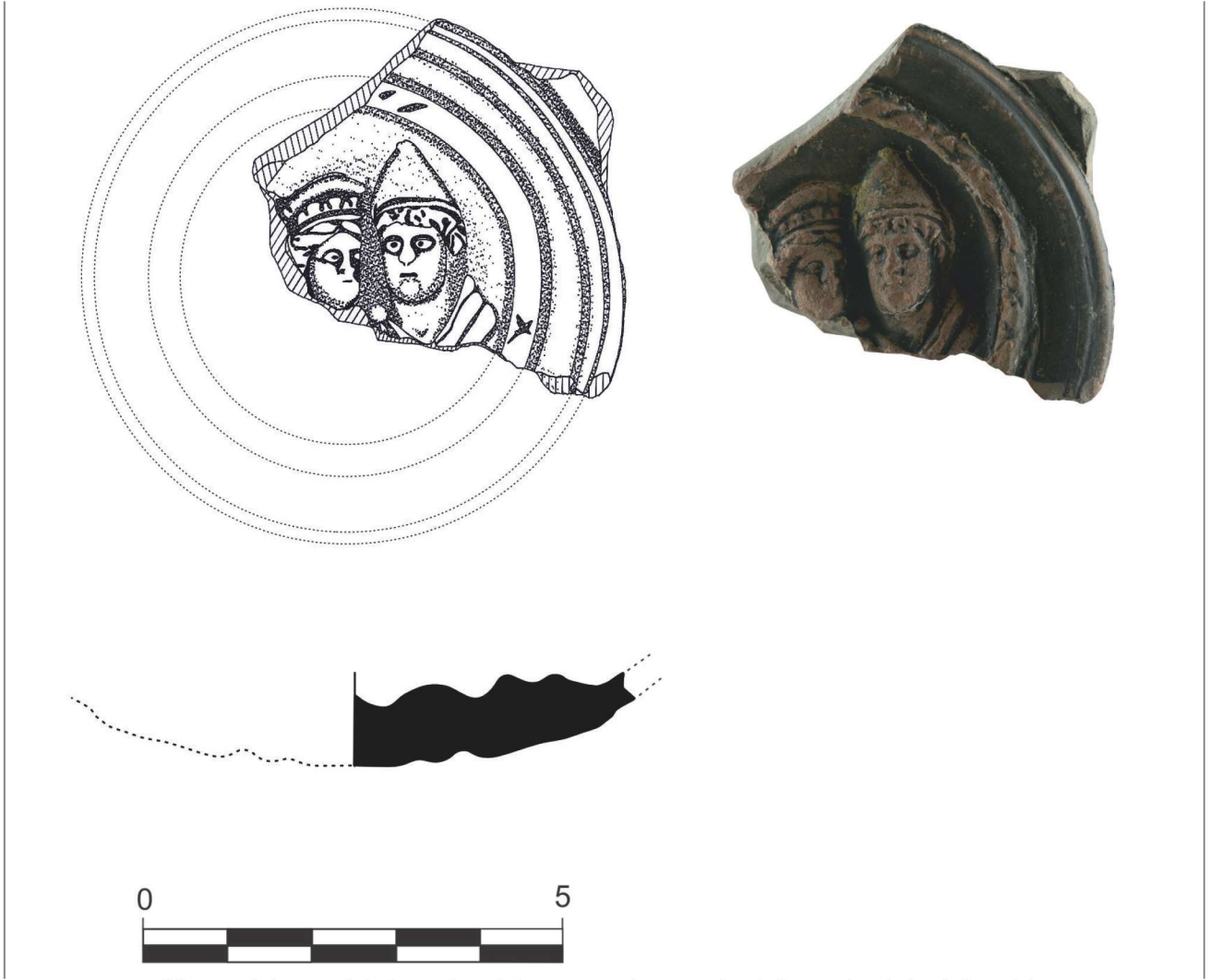
Değerlendirme Ve Sonuç

Smyrna antik kenti kazılarında ele geçen ve Hellenistik dönemin çanak çömlek serisi içerisinde önemli bir yere sahip olan kalıp yapımı kasele ve kabartmalı kaplara ait parçalar sayıca fazla değildir. Buluntular arasında kalıp yapımı kaselelere ait hiçbir madalyon parçası ele geçmediği gibi, herhangi bir atölye damgası taşıyan parça da bulunamamıştır. Mevcut parçalar başta Ephesos, Metropolis, Pergamon, Kyme, Sardis ve Klaros olmak üzere diğer Hellenistik kentlerin referansları ile tarihlendirilmeye çalışılmıştır. Form ve bezeme dekoru anlayışı özellikle Ephesos gibi kentlerde bulunan İonia atölyelerinin örnekleriyle son derece yakın benzerlik içindedir.

Altınpark sektöründeki kazı çalışmaları Roma dönemi tabakalarında sürdürülmüştür ve bu tabakaların altında olası Hellenistik tabakaların varlığı bilinmemektedir. Her ne kadar bazı plankarelerde (A-9/Lev.1-7) ele geçen parçalar Hellenistik dönem Smyrna kent sikkeleriyle desteklense de, ele geçen kalıp yapımı kase parçaları için öngörümüz, Erken Roma ve Roma dönemi yapı faaliyetleri çerçevesinde alt seviyelerden üst seviyeye taşınmış buluntular olabileceği ve yine arazinin eğimi nedeniyle seramik örneklerinin yüzey hareketliliği nedeniyle alana sürüklenmiş olabileceği yönündedir.

Smyrna Agorası'nda da Altınpark'ta olduğu gibi Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerinde yaklaşık 2000 yıldan fazla bir süre boyunca yapı faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyetler sürekli erken malzemelerin üste taşınmasına neden olmuş görünmektedir. Alanın hiçbir yerinde bugüne kadar Hellenistik tabaka olarak tanımlayabileceğimiz seviyelere ulaşılmış değildir. Ancak alandaki bazı noktalarda (Agora Avlu sondajları, Bouleuterion terası) Hellenistik malzeme sayısının diğer dönem malzemelerinin içinde (steril malzeme içeren tabaka veya tabakaların olmamasına rağmen) bir miktar daha arttığı gözlemlenmektedir.

¹³ Cadoux 1938: 141. Cadoux; İ.Ö. 189/188 bunalımının kentin bastığı sikkelere yansıdığı, Apollon başı dışında o zamana kadar tunç paralarda kullanılan kabartma ve resimlerin tamamen değiştirildiğini, Attika paralarının ağırlık ölçüleri üzerinde Ana Tanrıça başı ile kişileştirilen Smyrna/İzmir'in (Amazon Smyrna'nın) başının kabartmasına yer verilen, gümüşten bir drakhmelik ve dört drakhmelik yeni bir sikke dizisinin ortaya çıktığından bahsetmektedir. Bu tür sikke dizilerinin İ.Ö. 170'den sonrası için de günümüze ulaşabildiğini belirtmektedir.

Şekil 3 - Kybele ve Attis kabartmalı madalyon parçası / Pieces of medallion with relief Kybele and Attis.

Smyrna'da gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda henüz bir atölyenin varlığına ilişkin izlere rastlanmamıştır. Ancak, Smyrna'nın çevresindeki komşu kentlerde atölyelerin varlığı söz konusu iken, bir liman kenti olarak güçlü ticari ilişkileri olan bir kentte üretimin olmadığını söylemek de pek mümkün değildir. Ele geçen seramik kalıp parçalarının yanı sıra, metinde değerlendirilen kalıp yapımı parçaların kil ve fimsiz özelliklerinin çevre kentlerle benzerlik içinde olması da bu üretimin güçlü işaretleri olarak değerlendirilebilir.

Pantikapaion'da¹⁴ ele geçen kalıp yapımı kaseler içinde madalyonu üzerinde Kybele kabartması ve Kirbeis yazısı yer alan örnekler bulunmaktadır (Zuravlev - Zurahleva 2014: fig.2-5). Bu ve benzeri parçalardan oluşan grup için Karadeniz kentlerini çalışan bilim adamlarının ortaya koyduğu çeşitli tezler bulunmaktadır. Bunlardan biri, Kirbei ve Posideos olarak tespit edilen bu atölyelerin Smyrna'da üretim yaptıklarına dair çarpıcı ve bir o kadar da tartışmalı olan tezdür. Kovalenko¹⁵, Smyrna'nın Geç Hellenistik ve

İmparatorluk dönemi kent sikkeleri üzerindeki Kybele tasvirlerinin karakteristik olarak burçlu bir taç giydiğini ve çömlekçi damgalarının bunu prototip olarak kullanmış olabileceklerini ileri sürmektedir. Nitekim; Smyrna Agorası'nda bulunan ve İmparatorluk Dönemi Smyrna Kent Sikkesi olarak tanımlanan bronz sikke (Şekil.4) üzerinde burçlu tacıyla Kybele yer almaktadır (Ersoy vd. 2014: 26,10). Aynı şekilde Metropolis'te ele geçen İ.Ö. 190-70 tarihlenen Smyrna Kent sikkeleri üzerinde de burç taçlı Kybele¹⁶ tasvirini görmek mümkündür (Ekin Meriç 2013: lev.120, N 38).

Series 8 "History". 1987, No.6: 70-80.

¹⁶ Hellenistik sikkeler üzerinde görülen burç taçlı Tanrıça başı, Milne tarafından Kybele, Klose tarafından hem "Kybele" (Klose, s.169, 2 vd.(VIII, Serie A, Gruppe b) hem de "Tanrıça" (Klose, s.164, 8 (VII, Serie A, Gruppe d) olarak tanımlanmaktadır. Konuyla ilgili örnekler ve detaylı bilgi için bkz., (Ersoy vd. 2014: 26-27) Cadoux'nun da ifade ettiği şekliyle (Cadoux 1938: 222-223), Tyhke, Ana Tanrıça, Nemesisler, Kybele, Artemis, Aphrodite ve benzer diğer tanrıçalar arasında bir ölçüde karışıklık olabilmektedir. Bu makale sikkelere konu olan tanrıçaların kimliği üzerine tartışmayı konu edinmemiş olup, başka bir çalışmanın konusu olarak tarafımızdan değerlendirilmektedir.

¹⁴ Ukrayna'nın güneyinde, Kırım'ın doğusunda yer alan eski bir Yunan kenti.

¹⁵ Kovalenko, S.A., On the question of origin of the relief bowls with inscription "KIPBEI" // Bulletin of Moscow University.

Şekil 4- Kybele tasvirli bronz Smyrna Kent sikkesi / *Bust of Kybele on Smyrna coins*

Katalog

Kat. No: 1 (Lev.1-2)

Ağız ve çerçeve parçası.

Envanter No: SMYRNA.922-SMBM.2008.313

Buluntu Yeri: Basmane-Altınpark –B.4 Plankaresi. Seviye: 11.62 - 11.10 m.

Ölçüler: Yükseklik: 2.8 cm. A.Çap: 11.6 cm.

Tanım: Parçanın korunan çerçeve kısmı üzerinde lesbos kymationu dekoru yer almaktadır.

Munsell: Firnis: 2.5 YR 4/8 Kırmızı- Hamur: 2.5 YR 6/8 Açık Kırmızı.

Karşılaştırma: Mitsopoulos-Leon 1991: taf. 87-D57., Gassner 1997: taf. 73. H 49., Dereboylu 2001: taf.15-67., Rogl 2001, taf.68-abb.19:RB 17.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyıl.

Kat. No: 2 (Lev.1-2)

Ağız ve çerçeve parçası.

Envanter No: SMYRNA.1053SMBM.2008.450

Buluntu Yeri: Basmane-Altınpark –C 2 Plankaresi. Seviye: 9.50 - 9.00 m.

Ölçüler: Yükseklik: 3.4 cm. A.Çap: 12.4 cm.

Tanım: Parçanın çerçeve bölümü üzerine lesbos kymationu bezemesi yer almaktadır.

Munsell: Firnis: Gley 1 2.5 /N Siyah - Hamur: 2.5 YR 6/6 Açık kırmızı.

Karşılaştırma: Mitsopoulos-Leon 1991: taf.87-D57., Gassner 1997: taf. 92. H 47., Kossatz 1990: taf.47- M 643-abb.11 M 242.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyıl.

Kat. No: 3 (Lev.1-3)

Ağız ve çerçeve parçası.

Envanter No: SMYRNA.922-SMBM.2008.313

Buluntu Yeri: Basmane-Altınpark –B.4 Plankaresi. Seviye: 11.62 - 11.10 m.

Ölçüler: Yükseklik: 4 cm. A.Çap: 15.7cm.

Tanım: Kaseenin çerçeve bölümü üzerinde gioş motifi yer almaktadır.

Munsell: Firnis: Gley-1 2.5/N Siyah - Hamur: 5 YR 7/4 Pembe.

Karşılaştırma: Mitsopoulos-Leon 1991: taf. 81-D 33., Krinzing 2010: taf.230-B-K 99., Gassner 1997: taf. 92. H 47., Kossatz 1990: taf.31- M 23., Günay Tuluk 2001: taf.40- abb. 13a: KatNr. 20., Lawall, M.L. et. al. 2014: fig.13.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyıl.

Kat. No:4 (Lev.1-4)

Ağız ve çerçeve parçası.

Envanter No: SMYRNA.1052 -SMBM.2008.449

Buluntu Yeri: Basmane- Altınpark – C2 Plankaresi. Seviye: 10.00-9.50 m.

Ölçüler: K.Yükseklik: 3.6 cm –A.Çap: 14.3 cm.

Tanım: Kalıp yapımı kase kalıbı, dışa dönük ve hafif sarkık ağza ve düz dudağa sahiptir. Parçanın çerçeve bölümünde lesbos kymationuna benzer bezeme dizisi görülmektedir.

Munsell: Firnis: 5 YR 6/6 Reddish yellow – 5YR 2.5/1 Black- Hamur: 5 YR 6/6 Reddish yellow

Karşılaştırma: Ekin Meriç 2013: lev.14-S102.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyıl.

Kat. No: 5 (Lev.1-5)

Ağız –çerçeve ve gövde parçası.

Envanter No: SMYRNA.75- SMAG.2007.75

Buluntu Yeri: Agora-Avlu- H2-23. Plankaresi. Seviye: 13.59-13.45 m.

Ölçüler: K.Yükseklik: 4.3 cm –A.Çap: 16.4 cm.

Tanım: Kalıp yapımı kaseenin çerçeve bölümü üzerinde sekiz yapraklı çiçek rozetler görülmektedir.

Munsell: Firnis: 10 R 5/6 Red. Hamur: 5 YR 6/6 Reddish yellow. Boya: 5YR 4/3 Reddish Brown.

Karşılaştırma: Gürler 1994: çiz.34 -116., Ekin Meriç 2013: lev.14-S103., Dereboylu 2001: taf.17- 121., Tuluk 2001: taf.45 no.30., Rotroff-Oliver 2003: pl.109,626., Tuchelt et. al. 2004 :taf.2, 8 Typ Be 2.96., Guldager Bilde

2010: pl.172, F-21.
Tarih: İ.Ö. 1. yüzyıl.

Kat. No:6 (Lev.1-6)

Ağız ve çerçeve parçası.

Envanter No: SMYRNA.2823-SMAG.2012-116

Buluntu Yeri: Basmane- Altınpark – A-11 Plankaresi.

Seviye: 9.70-9.40 m.

Ölçüler: K.Yükseklik: 3.8 cm –A.Çap: 10.8 cm.

Tanım: Kalıp yapımı kase kalıbı, dışa dönük ve hafif sarkık ağza ve düz dudaga sahiptir. Parçanın çerçeve bölümünde sekiz yapraklı çiçek rozetler görülmektedir.

Munsell: Firnis: 2.5 YR 2.5/1 Reddish Black/ 2.5 YR 4/6 Red -Hamur: 2.5 YR 6/8 Light Red.

Tarih: İ.Ö. 1. yüzyıl.

Kat. No:7 (Lev.1-7)

Ağız ve çerçeve parçası.

Envanter No: SMYRNA.2607-SMBM.2012.37

Buluntu Yeri: Basmane- Altınpark – A-9 Plankaresi.

Seviye: 9.30-8.90 m.

Ölçüler:K.Yükseklik:3.5 cm-A.Çap: 13cm.

Tanım: Parçanın çerçeve bölümü üzerinde sekiz yapraklı çiçek rozetlerle bezendiği görülmektedir.

Munsell: Firnis: 5 YR 3/1 Very Dark Gray - Hamur: 5 YR 7/6 Reddish yellow

Tarih: Tarih: İ.Ö. 1. yüzyıl.

Kat. No:8 (Lev.1-8)

Ağız ve çerçeve parçası.

Envanter No: SMYRNA.2244-SMBM.2011.49

Buluntu Yeri: Basmane- Altınpark – C-6 Plankaresi.

Seviye: 9.50-9.00 m.

Ölçüler:K.Yükseklik:3.3 cm-A.Çap: 12.3cm.

Tanım: Parçanın çerçeve bölümü üzerinde çift çizgi ile yapılmış altı yapraklı rozet bezemesi yer almaktadır.

Munsell: Firnis: 2.5 YR 5/8 Red - Hamur: 2.5 YR 6/8 Light Red.

Karşılaştırma: Günay Tuluk 2001: taf.35-abb.8a:KatNr.12

Tarih: İ.Ö. 1. yüzyıl.

Kat. No:9 (Lev.1-9)

Ağız ve çerçeve parçası.

Envanter No: SMYRNA.2050-SMBM.2010.173

Buluntu Yeri: Basmane- Altınpark – A-5 Plankaresi.

Seviye: 9.50-9.20 m.

Ölçüler:K.Yükseklik:3.6 cm-A.Çap: 14.8cm.

Tanım: Parçanın çerçeve bölümü üzerinde yedi yapraklı rozetler yer almaktadır.

Munsell: Firnis: 2.5 YR 7/8 Light Red - Hamur: 2.5 YR 2.5 /1 Reddish Black.

Tarih: İ.Ö. 1. yüzyıl.

Kat. No:10 (Lev.1-10)

Ağız ve çerçeve parçası.

Envanter No: SMYRNA.1983-SMBM.2010.143

Buluntu Yeri: Basmane- Altınpark –Seviye: Yüzey

Ölçüler:K.Yükseklik:3.3 cm-A.Çap: 12.8 cm.

Tanım: Parçanın çerçeve bölümü üzerinde iç içe geçmiş dörtgenlerden oluşan geometrik bezeme görülmektedir.

Munsell: Firnis: 2.5 Y 2.5 /1 Black - Hamur: 2.5 Y 2.5 /1 Black.

Karşılaştırma: Rogl 2014: fig.14-104.

Tarih: İ.Ö. 2- 1. yüzyıl.

Kat. No: 11 (Lev.1-11)

Ağız -çerçeve ve gövde parçası.

Envanter No: SMYRNA.17- SMAG.2007.17.

Buluntu Yeri: Agora-Avlu- H2-23. Plankaresi. Seviye: 13.56-13.23 m.

Ölçüler: K.Yükseklik: 3.1 cm –A.Çap: 10 cm.

Tanım: Kalıp yapımı kaseinin kalyx bölümünde üstte kabartma nokta dizisi, altta ise akanthus yaprağı ve rozet bezemesi .

Munsell: Firnis: 10 YR 3/1 Dark gray. Hamur: 2.5 Y 7/2 Light gray.

Karşılaştırma: Gassner 1997: taf.18, 232., Aydın 2007: pl.15, Cat.25., Goldman 1950: 138-D. (Pergamon üretimi olarak değerlendirilmiştir.)

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyılın ortaları.

Kat. No: 12(Lev.2-12)

Ağız -çerçeve ve gövde parçası.

Envanter No: SMYRNA.887- SMBM.2008.273

Buluntu Yeri: Basmane-Şifa- D1- E1 Plankaresi. Seviye: 4.64 - 4.04 m.

Ölçüler: K.Yükseklik: 6 cm –A.Çap: 10 cm.

Tanım: Kalıp yapımı kaseinin çerçeve bölümü üzerinde rüzgar gülüne benzer motifler, kalyx bölümünde birbiri üzerine bindirilmiş küçük yapraklar yer almaktadır.

Munsell: Astar: 2.5 YR 6/6 Light Red- 5 YR 4/1 Dark gray- Hamur: 7.5 YR 6/6 Reddish yellow.

Karşılaştırma: Günay Tuluk 2001: taf.42- abb. 15c: KatNr. 24.,Gassner 1997: taf. 20- 261., Rotroff-Oliver 2003:pl.67-399. Dereboylu 2001: taf.19- 157.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyılın ortaları- 1. yüzyıl.

Kat. No: 13 (Lev.2-13)

Ağız ve çerçeve parçası.

Envanter No: SMYRNA.3330-SMAG.2013-131

Buluntu Yeri: Agora- Avlu1 – G2/H2-25 Plankaresi. Seviye: 13.00-1 2-36m.

Ölçüler: K.Yükseklik: 3.5 cm –A.Çap: 15 cm.

Tanım: Korunan parça üzerinde geometrik bezeme dizisi yer almaktadır.

Munsell: Firnis: 5 YR 2.5/2 Dark Reddish Brown -Hamur: 5 YR 7/6 Reddish yellow

Karşılaştırma: Gürler 2003: pl.XV C18-C19., Mitsopoulos-Leon 1991: tafel 81-D 34.

Tarih: İ.Ö. 2- 1. yüzyıl.

Kat. No:14 (Lev.2-14)

Ağız ve çerçeve parçası.

Envanter No: SMYRNA.2694-SMBM.2012-63

Buluntu Yeri: Basmane- Altınpark – A-11 Plankaresi.

Seviye: 11.27-10.60 m.

Ölçüler: K.Yükseklik: 3.9 cm –A.Çap: 13.4 cm.

Tanım: Kalıp yapımı kase, dışa dönük ve hafif sarkık ağza ve düz dudağa sahiptir. Parçanın çerçeve bölümünde tomurcuk bezeme dizisi görülmektedir.

Munsell: Firnis: 5 YR 4/6 Yellowish Red - Hamur: 5 YR 7/6 Reddish yellow

Karşılaştırma: Dupont 2013: fig.39: DEL8 (Délös, Goldman 1950: 129, 151., Guldager Bilde 2010: pl.194, F-116.

Tarih: Geç Hellenistik.

Kat. No: 15 (Lev.2-15)

Ağız ve çerçeve parçası.

Envanter No: SMYRNA.2998-SMAG.2012.346

Buluntu Yeri: Agora-Bouleuterion –M1/32-33 Plankaresi. Seviye:14.38-14.07 m.

Ölçüler: K.Yükseklik: 4.7 cm –A.Çap: 15.2 cm.

Tanım: Kalıp yapımı kase, dışa dönük ve hafif sarkık ağza ve düz dudağa sahiptir. Parçanın çerçeve bölümünde çift sıra çiçek ve tomurcuk dekoru görülmektedir.

Munsell: Firnis: 7.5 YR 2.5/1 Black / 7.5 YR 3/3 Dark Brown -Hamur: 5 YR 6/6 Reddish Yellow.

Tarih: Geç Hellenistik.

Kat. No: 16 (Lev.2-16)

Ağız -çerçeve ve gövde parçası.

Envanter No: SMYRNA.3004-SMAG.2012.350

Buluntu Yeri: Agora-Bouleuterion –M1/32-33 Plankaresi. Seviye:14.07-13.69 m.

Ölçüler: K.Yükseklik: 4.8 cm –A.Çap: 13.4 cm.

Tanım: Kalıp yapımı kase, dışa dönük ve hafif sarkık ağza ve düz dudağa sahiptir. Parçanın çerçeve bölümünde üstte, ion kymationu alta ise gioş bezeme dizisi görülmektedir.

Munsell: Firnis: 10 R 5/6 Red / 10 YR 3/2 Very Dark Grayish Gray -Hamur: 5 YR 6/6 Reddish Yellow.

Tarih: İ.Ö. 2- 1. yüzyıl.

Kat. No: 17 (Lev.2-17)

Ağız ve çerçeve parçası.

Envanter No: SMYRNA.1049- SMBM.2008.446

Buluntu Yeri: Basmane- Altınpark – B1 Plankaresi. Seviye: 8.64 -8.40 m.

Ölçüler: K.Yükseklik: 3.5 cm –A.Çap: 11.8 cm.

Tanım: Korunan parça üzerinde ion kymationu bezeme dizisi yer almaktadır.

Munsell: Firnis: 5 YR 2.5/1 Black - Hamur: 5 YR 6 /4 Light Reddish Brown.

Karşılaştırma: Gürler 2003: pl.XVI D9., Gassner 1997: taf.73, H 44., Günay Tuluk 2001: taf.41- abb. 14c: KatNr. 22., Dereboylu 2001: taf.20- 169., Işık 201: s.51, Res.2-4.

Tarih: İ.Ö. 2- 1. yüzyıl.

Kat. No: 18 (Lev.2-18)

Ağız -çerçeve ve gövde parçası.

Envanter No: SMYRNA.2931-SMAG.2012.280

Buluntu Yeri: Agora-Bouleuterion – J1-32/11-32 Plankaresi. Seviye:14.78-14.35 m.

Ölçüler: K.Yükseklik:5cm-A.Çap: 13.4 cm.

Tanım: Parçanın çerçeve bölümünde örgü bezeme dizisi, calyx bölümü üzerinde ise akanthus yaprağı üzerinde kuş motifi yer almaktadır.

Munsell: Firnis: 5 YR 3/1 Very Dark Gray / 2.5 YR 4/4 Reddish Brown- Hamur: 5 YR 7/6 Reddish yellow

Karşılaştırma: Siebert 1978: pl.73-8., Krinzinger 2010: taf.232-B-K 341.,Pinkwart, D./ Stammnitz, W. 1984: taf.25 K 62., Edwards 1956: pl.45- 68.

Tarih:İ.Ö. 2- 1. yüzyıl.

Kat. No: 19 (Lev.2-19)

Ağız -çerçeve ve gövde parçası.

Envanter No: SMYRNA.1062-A- SMBM.2008.459-A

Buluntu Yeri: Basmane- Altınpark – C-2 Plankaresi. Seviye: 9.00- 8.70 m.

Ölçüler: K.Yükseklik:5.9 cm –A.Çap: 16.6 cm.

Tanım: Dışa dönük sarkık ağza ve düz dudağa sahiptir. Parçanın calyx bölümünde gırlant üzerinde kuş motifi görülmektedir.

Munsell: Firnis: Gley 1 2.5/N Black - Hamur: 5 YR 7/6 Reddish yellow

Tarih: İ.Ö. 2- 1. yüzyıl.

Kat. No: 20 (Lev.2-20)

Ağız ve çerçeve parçası.

Envanter No: SMYRNA.1077- SMBM.2008.474

Buluntu Yeri: Basmane- Altınpark – E1 Plankaresi. Seviye: 9.00-8.70 m.

Ölçüler: K.Yükseklik: 2.7 cm –A.Çap: 12. 2 cm.

Tanım: Parçanın çerçeve bölümünde kabartma nokta bezeme dizisi görülmektedir.

Munsell: Firnis: 2.5 YR 2.5/1 Reddish black - Hamur: 2.5 YR 7/8 Light Red.

Karşılaştırma: Gürler 2003: pl.XI A31. Guldager Bilde 2010: pl.179, F-60.

Tarih: İ.Ö. 2- 1. yüzyıl.

Kat. No: 21 (Lev.2-21)

Ağız -çerçeve ve gövde parçası.

Envanter No: SMYRNA.1051- SMBM.2008.448

Buluntu Yeri: Basmane-Altınpark –C 2 Plankaresi. Seviye: 10.50- 10.00 m.

Tanım: Parçanın kalyx bölümü üzerinde akanthus bezemelerinin arasında uçan şekilde betimlenmiş eros figürü ve mask bezemesi yer almaktadır.

Ölçüler: Yükseklik: 8.7 cm. A.Çap: ~ 14 cm- Korunan genişlik: 8.1 cm.

Munsell: Astar: 10 R 4/3 Pale red - Hamur: 2.5 YR 7/8 Light Red.

Karşılaştırma: Gürler 1994: çiz.28 - 88., Rotroff - Oliver

2003: pl.86-500.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyıl ortaları.

Kat. No: 22 (Lev.2-22)

Ağız ve çerçeve parçası.

Buluntu Yeri: I-J 16 açması.

Tabaka no: 1027.

Ölçüler: K.Yük: 5.3 cm., A.Çap: 11.5 cm.

Tanım: Çerçeve de ion kymationu, alacalı firnis.

Munsell: Firnis: 2.5 5YR 2.5/1 Black -10R 5/6 Red,

Hamur: 2.5 YR 6/ Light Red.

Karşılaştırma: Landi 2012: tav.V-22,23., Gassner 1997: taf. 86. 264.

Tarih:İ.Ö. 2. yüzyıl.

Kat. No: 23 (Lev.4-23)

Bitkisel dekorlu gövde parçası.

Buluntu Yeri: I-J 17 açması.

Tabaka no: 2011.

Ölçüler: K.Yük: 6.2 cm.- Genişlik: 5.4 cm.

Tanım: Ortada lotus çiçeği üzerinde sarmaşık biçiminde bitkisel bezeme.

Munsell: Firnis: 10 R 3/1 Dark reddish gray –Hamur: 2.5 YR 6/6 Light red.

Karşılaştırma: Siebert 1978: pl.72-3.

Tarih:İ.Ö. 2. yüzyıl.

Kat. No: 24 (Lev.4-24)

Bitkisel dekorlu gövde parçası.

Buluntu Yeri: I-J 16 açması.

Tabaka no: 1022.

K.Yük: 2.9 cm.-K.cm.Gen.:2.9

Tanım: Dallar arasında nokta kabartmalarla yapılmış bitkisel bezeme.

Munsell: Firnis: 5 YR 2.5/1 Black –Hamur: 2.5 YR 6/6 Light red.

Tarih:İ.Ö. 2. yüzyıl.

Kat. No: 25 (Lev.3-25)

Figürlü gövde parçası.

Buluntu Yeri: I-J 17 açması.

Tabaka no: 2016.

K.Yük: 4 cm.- K. Gen.:6.5 cm.

Tanım: Omuz parçası. Üzerinde İon kymationu ve makara dizisi altında madalya veya kupa sunan kadın figürünün baş ve el kısmı.

Munsell: Firnis: Gley 1 4 N Dark gray- Hamur: 7.5 YR 7/4 Pink

Karşılaştırma: Siebert 1978: pl.24. M.27.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyıl.

Kat. No: 26 (Lev.4-26)

Figürlü gövde parçası.

Buluntu Yeri: I-J 17 açması.

Tabaka no: 2016.

K.Yük: 5.2 cm.-K.Gen.:4.8 cm.

Tanım: Gövde üzerinde koşan hayvan figürleri ve kuşlar.

Altta bant içinde tomurcuk biçiminde bitkisel bezeme dizisi.

Munsell: Firnis: Gley 1 4N Dark gray- Astar. 7.5 YR 3/1

Very dark gray–Hamur: 7.5 YR 7/4 Pink

Karşılaştırma: Romano 1994: pl.15- 9., AvP XII 1978: taf.30. K.18., Goldman 1950:131-B.

Tarih: İ.Ö. 2. yüzyıl.

Kat. No: 27 (Lev.3-27)

Figürlü gövde parçası.

Buluntu Yeri: I-J 17 açması.

Tabaka no: 2016.

K.Yük: 5 cm.- K.Gen.:6.1 cm.

Tanım: Gövde parçası. Üst frizde kupa ya da madalya sunan genç kız figürü ve Poseidon (?) alt frizde loutrophoros ve amphoriskos formu.

Munsell: Firnis: Gley 1 4N Dark gray- Astar. 7.5 YR 3/1

Very dark gray- Hamur: 7.5 YR 7/4 Pink

Karşılaştırma: Siebert 1978: pl.24. M.27., (alt friz için)

Rotroff 2003: pl.85-494, Pl.108-619.

Tarih:İ.Ö.2. yüzyıl.

Kat. No: 28 (Lev.3-28)

Dekorlu gövde parçası.

Buluntu Yeri: I-J 17 açması.

Tabaka No: 2016.

K.Yük: 3.8 cm.- K.Gen.: 1.9 cm.

Tanım: Omuz parçası. Üzerinde İon kymationu kabartması.

Munsell: Firnis: Gley 1 4N Dark gray- Astar. 7.5 YR 3/1

Very dark gray- Hamur: 7.5 YR 7/4 Pink

Karşılaştırma: Gassner 1997: taf.86-268., Siebert 1978: pl.24. M.27.

Tarih:İ.Ö.2. yüzyıl

Not: Kat.No.25, 27 ve 28 nolu parçaların birleştirilmiş çizimi için (Levha.3)

Kat. No: 29 (Lev.4-29)

Bitkisel dekorlu gövde parçası.

Envanter No: SMYRNA.2718-SMBM.2012-65

Buluntu Yeri: Basmane- Altınpark – A-12 Plankaresi.

Seviye: 11.10-10.20 m.

Ölçüler: K.Yükseklik: 4.4 cm –K.Genişlik: 3.4 cm.

Tanım: Parça üzerinde palmet veya akanthus yaprağına ait bezemenin bir bölümü görülmektedir.

Munsell: Firnis: 7.5 YR 2.5/1 Black - Hamur: 5 YR 6/6 Reddish yellow

Tarih: İ.Ö. 2- 1. yüzyıl.

Kat. No:30 (Lev.4-30)

Bitkisel dekorlu gövde parçası.

Envanter No: SMYRNA.2718-SMBM.2012-74

Buluntu Yeri: Basmane- Altınpark – A-11 Plankaresi.

Seviye: 10.50-10.20 m.

Ölçüler: K.Yükseklik: 3.8 cm –K.Genişlik: 4.7 cm.

Tanım: Parça üzerinde üst üste bindirilmiş yapraklardan oluşan bezeme dekorunun bir bölümü görülmektedir.
Munsell: Firmis: 5 YR 4/1 Dark Gray/ 2.5 YR 4/6 Red
-Hamur: 5 YR 6/6 Reddish yellow
Tarih: İ.Ö. 2- 1. yüzyıl.

Kat. No: 31 (Lev.4-31)
Bitkisel dekorlu gövde parçası.
Envanter No: SMYRNA.1023- SMBM.2008.419
Buluntu Yeri: Basmane- Altınpark – B1 Plankaresi.
Seviye: 8.80-8.64 m.
Ölçüler: K.Yükseklik: 3.5 cm –K.Genişlik: 2.6 cm.
Tanım: Parçanın korunan kısmı üzerinde nokta ve spiral şeklinde bezeme dizisi görülmektedir.
Munsell: Firmis: Gley1 3/N Very dark gray - Hamur: 2.5 Y6 /1 Gray.
Tarih: İ.Ö. 2- 1. yüzyıl.

Kat. No: 32 (Lev.4-32)
Bitkisel dekorlu gövde parçası.
Envanter No: SMYRNA.2927-SMAG.2012.272
Buluntu Yeri: Agora-Bouleuterion – H1-I1-J1/32 Plankaresi. Seviye:15.78-15.39 m.
Ölçüler: K.Yükseklik: 4.3 cm –K.Genişlik: 4.1 cm.
Tanım: Parçanın kalyx bölümünde uzun yapraklar arasında kabartma nokta bezemeleri ve bunlar üzerinde kuş figürü görülmektedir.
Munsell: Firmis: 5 YR 4/4 Reddish Brown / 2.5 YR 5/6 Red -Hamur: 2.5 YR 7/6 Light Red.
Tarih: İ.Ö. 2- 1. yüzyıl.

Kat. No: 33 (Lev.4-33)
Bitkisel dekorlu gövde parçası.
Envanter No: SMYRNA.1052- SMBM.2008.449
Buluntu Yeri: Basmane- Altınpark – C2 Plankaresi.
Seviye: 10.00-9.50 m.
Ölçüler: K.Yükseklik: 2.1 cm –K.Genişlik: 2.3cm.
Tanım: Parçanın kalyx bölümünde bitkisel bezeme görülmektedir.
Munsell: Firmis: 10 R 4/8 Red. –5YR 2.5/1 Black- Hamur: 2.5 YR 7/8 Light Red.
Tarih: İ.Ö. 2- 1. yüzyıl.

Kat. No: 34 (Lev.4-34)
Figürlü gövde parçası.
Envanter No: SMYRNA.1075- SMBM.2008.472
Buluntu Yeri: Basmane- Altınpark – E1 Plankaresi. Seviye: 9.50 – 9.00 m.
Ölçüler: K.Yükseklik: 3 cm –K.Genişlik: 4.1 cm.
Tanım: Parçanın kalyx bölümü üzerinde çıplak erkek figürünün boyun ve bel arası bölümü görülmektedir.
Munsell: Firmis: Gley 1 2.5/N Black - Hamur: 5 YR 7/6 Reddish yellow
Tarih: İ.Ö. 2- 1. yüzyıl.

Kat. No: 35 (Lev.4-35)

Figürlü gövde parçası.
Envanter No: SMYRNA.1059-A- SMBM.2008.456-A
Buluntu Yeri: Basmane-Altınpark – D2 Plankaresi. Seviye: 11.00-10.50 m.
Ölçüler: K.Yükseklik: 4 cm –K.Genişlik: 3.7 cm.
Tanım: Parçanın korunan kalyx bölümünde bir insan figürü, kantharos formunda bir kap görülebilmektedir.
Munsell: Firmis: 2.5 YR 4/8 Red –Hamur: 7.5 YR 7/4 Pink.
Karşılaştırma: Siebert 1978: pl.58-Del.12.
Tarih: İ.Ö. 2- 1. yüzyıl.

Kat. No:36 (Şekil 1)
Kalıp parçası. (ağız ve gövde)
Envanter No: SMYRNA.1243- SMAG.2009.137
Buluntu Yeri: Agora- Bazilika – N2-36 Plankaresi. Seviye: 11.98-11-26 m.
Ölçüler: K.Yükseklik: 2.6 cm –A.Çap: 13.1 cm.
Tanım: Kalıp yapımı kase kalıbı, dışa dönük ve hafif sarkık ağza ve düz dudaklı sahıptir. Parçanın çerçeve bölümünde çift spiral bezeme yer almaktadır.
Munsell: Hamur: 5 YR 6/6 Kırmızımsı sarı.
Karşılaştırma:Rogl 2014: fig.13-14.
Tarih: İ.Ö. 1. yüzyıl.

Kat. No:37 (Şekil 2/A-2004)
Kalıp parçası
Buluntu Yeri: Agora- Bazilika – N-17 Plankaresi.
Ölçüler: A.Çap:24 cm, K.Çap:13 cm., Yükseklik: 7.1 cm.
Tanım: Üst sırada beş kenarlı çiçek, alt sırada daire içinde sekiz yapraklı rozet motifi. Taban da boğa başı kabartması ve etrafında spiral şeklinde bezemeler.
Munsell: Hamur: 5 YR 6/6 Kırmızımsı sarı.
Tarih:Geç Hellenistik

Kat. No:38 (Şekil 2/B-2014)
Kalıp parçası
Envanter No: SMYRNA.3775-A SMAG.2014.258-A- BZ1G.14.01-A
Buluntu Yeri: Agora- Bazilika – D2-E2-F2/30 Plankaresi. Seviye:10.93-10.80 m.
Ölçüler: A.Çap:24 cm, K.Çap:13cm., Yükseklik: 7.1 cm.
Tanım: Bir önceki parça da bulunan bezeme dekoruna ek olarak, arka ayakları ve kuyruğu görülebilen olasılıkla aslan figürü.
Munsell: Hamur: 5 YR 6/6 Kırmızımsı sarı.
Tarih: Geç Hellenistik

Kat. No:39 (Şekil 3)
Merkezi madalyonlu kase parçası.
Envanter No: SMYRNA.2292-SMAG.2011.102.
Buluntu Yeri: Agora-Mozaikli Yapı – I1-23 Plankaresi. Seviye: 14.41-14.10 m.
Ölçüler: K.Yükseklik:1.1 cm- K.Çap: ~ 6.4 cm.
Tanım: Madalyon üzerinde bir çelenkle çevrilmiş Kybele

ve Attis kabartması bulunmaktadır.

Munsell: Firnis: 7.5 YR 2.5/1 Black - Hamur: 5 YR 6/6 Reddish yellow

Karşılaştırma: Grubinger et. al. 2012: 577, Kat.10.11 / Kat.10.12.

Tarih: İ.Ö. 2.yüzyılın ikinci yarısı-1. yüzyıl.

Kaynakça

AYDIN, Baran, 2007.

“The Hellenistic Pottery and Small Finds of Kordon Tumulus at Kordon Köyü/Salihli (Manisa) 2001”, Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien, Band 76: 7-63. Wien.

AYTAÇLAR, Pınar Özlem, 2006.

Batı Anadolu'da Entellektüeller, Ege Yayınları, İstanbul.

CADOUX, C. John, 1938.

Ancient Smyrna : a history of the city from the earliest times to 324 A.D., Oxford : Blackwell.

DUPONT, Pierre, 2013.

“Les bols à relief hellénistiques d’Histria: données archéométriques préliminaires”, TSETSKHLADZE, Gocha, R., ATASOY, Sümer, AVRAM, Alexandru, DÖNMEZ, Şevket, HARGRAVE, James (editörler), The Bosphorus: Gateway between the Ancient West and East (1st Millennium BC-5th Century AD). Proceedings of the Fourth International Congress on Black Sea Antiquities Istanbul, 14th-18th September 2009. BAR international series, S2517, 2013: 337-345, Oxford: Archaeopress.

DEREBOYLU, Emel, 2001.

“Weisgrundige keramik und Hellenistische Reliefbecher aus dem Hanghaus 2 in Ephesos”, KRINZINGER, Friedrich (Editör), Studien Zur Hellenistischen Keramik in Ephesos, Ergänzungshette zur der Jahresheften des österreichischen Archäologischen Institutes Heft 2, Wien: 21-44.

EDWARDS, Charles, M. 1986.

Corinthian Moldmade Bowls: The 1926 Reservoir, Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens Vol. 55, No. 4: 389-419.

EDWARDS, Charles, M. 1981.

Corinth 1980: Molded Relief Bowls, Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens Vol. 50, 2: 189-210.

EDWARDS, Charles, M. 1956.

Hellenistic Pottery, Hesperia Supplements, Vol. 10, Small Objects from the Pnyx: 2: 79+81+83- 112+224-241.

EKİN MERİÇ, Aygün, 2013.

Metropolis Ionia III Ana Tanrıça Kutsal Mağaraları, AYBEK, Serdar (Editör), İstanbul.

ERHAT, Azra, 2000.

Mitoloji Sözlüğü, İstanbul.

ERSOY, Akın, Mehmet ÖNDER ve Hacer TURAN, 2014.

Antik Smyrna Sikkeleri (2008-2012), Antik Smyrna Kazısı Yayın Çalışmaları 2, İzmir. İzmir Ticaret Odası Yayın No./ İzmir Chamber of Commerce Publication Number 182.

GASSNER, Verena, 1997.

Das Südtor der Tetragonos-Agora. Forschungen in Ephesos XIII /1/1, Wien.

GÜNAY TULUK, Gamze, 2001.

“Hellenistische Reliefbecher im Museum von Ephesos” KRINZINGER, Friedrich (Editör), Studien Zur Hellenistischen Keramik in Ephesos, Ergänzungshette zur der Jahresheften des österreichischen Archäologischen Institutes Heft 2, Wien: 51-69.

GOLDMAN, Hetty, 1950.

Excavations At Gözülü Kule, Tarsus, Vol. 1, The Hellenistic and Roman Periods, Princeton, New Jersey.

GRUBINGER, Ralf, Volker KÄSTNER ve Andreas SCHOLL, 2012.

Pergamon - Panorama Der Antiken Metropole, Antikensammlung der Staatlichen Museen zu Berlin.

GULDAGER BILDE, Pia, 2010.

“Mouldmade bowls, BSS 13: 269-288. The Lower City of Olbia (Sector NGS) in the 6th Century BC to the 4th Century AD”, Vols. 1-2, LEJPUNSKAJA ,Nina A., Pia GULDAGER BILDE, Jakob Munk HOJTE, Valentina V. KRAPIVINA and Sergej D. KRYZICKIJ (Editors) Aarhus University Press.

GÜRLER, Binnur, 1994.

“Metropolis’in Hellenistik Dönem Seramiği”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İzmir.

GÜRLER, Binnur, 2003.

“Hellenistic ceramic of Metropolis in İonia: Chronology, Production and Related Cities”. Varia Anatolica XV: 9-16. Les Ceramiques en Anatolie aux Epoques Hellenistique et Romaine, ABADIE-REYNAL, Catherine (éditeur)

HÜBNER, Gerhild, 1993.

“Die Applikenkeramik von Pergamon, Eine Bildersprache im Dienst des Herrscherkultes.”, Deutsches Archäologisches Institut. Pergamenische Forschungen. Band 7. Berlin / New York, de Gruyter.

KOSSATZ, Anne-Ulrike, 1990.

- “Funde aus Milet, 1: Die megarischen Becher“, Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen seit dem Jahre 1899, V.1. (Deutsches Archäologisches Institut.) De Gruyter, Berlin: 1990.
- KRIZINGER, Friedrich, 2010.
“Hanghaus 2. Wohneinheiten 1 und 2. Baubefund, Ausstattung, Funde“, Forschungen in Ephesos VIII / 8, Wien.
- LANDI, Maria, Elena, 2012.
“Note sulla circolazione di alcune classi di ceramica fine di eta ellenistica da Kyme eolica“, Nuovi studi su Kyme eolica /Produzioni e rotte trasmarine, Università degli Studi di Napoli Federico II Pubblicazioni del Dipartimento di Discipline Storiche “Ettore Lepore” Saggi, 10: 71-101. L.A.Scatozza Hoericht (Editör), Napoli, ClioPress.
- LANG-AUINGER, Claudia, 1996.
“Hanghaus I in Ephesos. Der Baubefund“, Forschungen in Ephesos VIII/3, Wien.
- LAUMONIER, Alfred, 1973.
“Bols hellenistiques a reliefs: Un Batard Gréco-Italien, Bulletin de correspondance hellenique, Suppl. I: 253-262. Paris.
- LAWALL, Marc, L., Pia GULDAGER BILDE, L. BIJERG, S. HANDBERG ve J. M. HOJTE, 2014.
“The Lower City of Olbia Pontike Occupation and Abandonment in the 2nd century BC“, Pottery, Peoples and Places. Study and Interpretations of Late Hellenistic Pottery, BSS 16 : 29-45. Pia GULDAGER BILDE and Mark L. LAWALL (Editors), Aarhus University Press.
- MERİÇ, Recep, 2003.
Metropolis (Ana Tanrıça Kenti), İstanbul.
- MITSOPOULOS-LEON, Veronika, 1991.
Die Basilika am Staatsmarkt in Ephesos Kleinfunde, Forschungen in Ephesos, Band IXX 2/2, Schindler-Wien.
- PETZL, Georg, 1987.
Die Inschriften Von Smyrna Teil II,1, Bonn.
- PINKWART, Doris ve STAMMNITZ, Wolf, 1984.
Peristylhäuser Westlich der Unteren Agora, AvP Band XIV, Berlin.
- ROGL, Crhistine, 2014.
Mouldmade relief bowls from Ephesos, The Current State of Research, Pottery, Peoples and Places. Study and Interpretations of Late Hellenistic Pottery, BSS 16: 133-139. Pia GULDAGER BILDE and Mark L. LAWALL (Editors), Aarhus University Press.
- ROGL, Crhistine, 2001.
“Eine Vorschau zu den reliefverzierten Trinkbechern der ephesischen Monogram- Werkstätte“, KRINZINGER, Friedrich (Editör), Studien Zur Hellenistischen Keramik in Ephesos, Ergänzungshette zur der Jahresheften des österreichischen Archäologischen Institutes Heft 2: 99-111, Wien.
- ROLLER, Lynn, E. 2004.
Ana Tanrıça'nın İzinde Anadolu Kybele Kültü, çev.Betül Avunç, İstanbul.
- ROLLER, Lynn, E. 1994.
“Attis on Greek Votive Monuments, Greek God or Phrygian“, Hesperia 63/2: 245-264.
- ROLLER, Lynn, E. 1991.
“The Great Mother at Gordion: The Hellenization of an Anatolian Cult“. JHS 111: 128-143.
- ROMANO, Irene. B. 1994.
“A Hellenistic deposit from Corinth:Evidence for interim period activity (146-44 B.C.)“, Hesperia, Vol. 63. No.1.
- ROTROFF, Susan, I. 1982.
“Hellenistic Pottery: Athenian and Imported Moldmade Bowls“, Athenian Agora XXII, Princeton, New Jersey.
- ROTROFF, Susan, I., OLİVER, Andrew, 2003.
The Hellenistic Pottery from Sardis: The Finds Through 1994, Katherine Kiefer –Andrew Ramage (editors), London, England 2003.
- SCHÄFER, Jörg, 1968.
Hellenistische Keramik aus Pergamon, Pergamenische Forschungen, Band 2., Deutsches archäologisches Institut. Berlin, Walter de Gruyter.
- SEZGİN, Yusuf, 2013.
“Aiolis'de Bir Dağ Kenti: Aigai“, Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 5: 95-116.
- SIEBERT, Gérard, 1978.
“Recherches sur les ateliers de bols à reliefs du Péloponnèse à l'époque hellénistique“. BEFAR 233, Paris.
- ŞAHİN, Işık, 2013.
“Apollon Kutsal Alanı Propylon Sektöründen Hellenistik Kalıp Yapımı Kaseler“, Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi, Yıl: 2011-2013, Sayı:11: 49-62.

THOMPSON, Homer, A., 1934.

“Two Centuries of Hellenistic Pottery”, *Hesperia*, Vol.3, No.4, The American Excavations in the Athenian Agora: Fifth Report: 311-476.

TUCHELT, Klaus, WINTERMEYER, Ulrike, BUMKE, Helga. 2004.

Die hellenistische und frühkaiserzeitliche Gebrauchskeramik. Didyma Teil 3/2: Auf Grundlage der stratifizierten Fundkeramik aus dem Bereich der Heiligen Strasse. Deutsches Archäologisches Institut. Didyma. Dritter Teil: Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen seit dem Jahr 1962. Zabern Verlag (Editor)

ÜNLÜ, Ayla, 2009.

“İzmir Arkeoloji Müzesi’nde Bulunan Bir Grup Megara Kâsesi Baskı Kalıbı”, *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, Sayı:9, 19-24.

YILDIRIM, Savaş, 2003.

“Aslan-Boğa Mücadelesi Kompozisyonu”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 43, 2: 1-18.

ZURAVLEV, Denis, ZURAHLEVA, Natalia, 2014.

“Late Hellenistic Pottery and Lamps from Pantikapaion: Recent Finds”, *Pottery, Peoples and Places. Study and Interpretations of Late Hellenistic Pottery*, BSS 16: 255-286, Pia GULDAGER BILDE and Mark L. LAWALL (Editors), Aarhus University Press.

Antik Kaynaklar

Iuvenalis

Yergiler-Saturae, çev. Çiğdem Dürüşken-Alova, İş Bankası Kültür Yayınları / Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi, İstanbul, 2006.

Vergilius

Aeneas, (Çev. İsmet Zeki Eyüboğlu), İstanbul 1995.